

Oredništvo i uprava
ZAGREB, MASARYKOVA 28a
Telefon 67-80

Oredništvo in uprava
za Slovenijo in slovenski del
Julijske Krajine
LJUBLJANA Erjavčeva 4a

ISTRA

Narod, koji se odreće ma i jedne
stope krvlju i znojem otaca svo-
jih natopljene zemlje nije dosto-
jan da se nazivlje narodom

PROŠLI DANI

bili su, što se tiče međunarodne politike, ispunjeni mnogim važnim i upravo zamašnim događajima, što u ostalom od nekoga vremena vrijedi kao pravilo. Međunarodna politička kronika nije doista bila nikada bogatija ovako iznenadnim događajima od tako velike važnosti. Značenje i daleko-sežnost tih događaja moći će se pravilno ocijeniti tek nakon stanovite vremenske distance, kad budu vidljive i daljnje posljedice kojima će nesumnjivo uroditi sve te promjene, koje su izvršene ili su još u toku. Svakako jasno je, da proces, koji je započeo ne u rujnu prošle godine, kad je formalno započeo sadanji svjetski rat, već nekoliko godina prije toga, nije još nikako završen, a ne bi se — po našem mišljenju — moglo reći ni to, da se nalazi u završnom stadiju.

S toga gledišta valja prosudjivati sve pojave, koje se odigravaju na evropskoj ratnoj i diplomatskoj pozornici, od kojih ćemo neke u ovom kratkom pregledu registrirati.

*

U prvom redu ističemo njemačko-francusko i francusko-talijansko primirje, koje je potpisano u sumi u Compiègneu još 22 prošloga mjeseca odnosno u villi Rosetta kraj Rima dan-dva kasnije, ali su mirovni uvjeti objavljeni nekoliko dana iza toga.

Francusko-njemačkim primirjem obvezala se francuska vlada na obustavu borbe na čitavom svom teritoriju, u Francuskoj i svim svojim posjedima, kolonijama, protektoratima i mandatskim područjima, na kopnu, moru i u zraku. Svoju vojsku, mornaricu i avijaciju mora Francuska demobilizirati. Od toga se izuzimaju čete i brodovi, koji su potrebni za čuvanje reda i zaštitu teritorija, na kojemu vrši vlast francuska vlada. Nad većim dijelom Francuske i čitavom atlantskom obalom vrši vlast njemačka okupatorska oblast. Njemačke okupatorske oblasti dobivaju na okupiranom zemljištu sav ratni materijal i ratno oružje u svoje ruke, a nad oružjem i materijalom u dijelu Francuske, koji je pod francuskom vladom, imaju pravo kontrole, a i konfiskacije topova, tankova, borbinih kola i ostaloga materijala, aviona i municije — ako smatraju to potrebnim. Francuska ratna mornarica, osim dijela, koji je potreban za osiguranje francuskih interesa u kolonijama francuskoga carstva ima se skupiti u određenim lukama i pod njemačkom i talijanskom kontrolom demobilizirati i razoružati. Njemačka vlada izjavljuje svečano da ne namjerava upotrebiti francuske ratne brodove u ovom ratu za svoje svrhe, a francuska se vlada obvezuje da ne će poduzimati nijedno djelo pomoću oružane snage ili na koji drugi način, koje bi značilo bilo kakvo neprijateljstvo protiv njemačkoga Reicha. Troškove za uzdržavanje njemačkih četa na francuskom teritoriju snosi francuska vlada. Njemački ratni i civilni zarobljenici u Francuskoj puštaju se na slobodu, a francuski zarobljenici u Njemačkoj ostat će u zarobljeništvu do konca rata.

To su samo neki uvjeti njemačko-francuskoga ugovora o primirju, koji sadržaje 24 točke.

Francusko-talijanski ugovor izradjen je na istoj osnovi. Bitne točke toga ugovora su ove: talijanske čete ostaju na svojim linijama na svim operacionim sektorima za sve vrijeme trajanja primirja. Na francuskom teritoriju za vrijeme trajanja primirja demilitarizirat će se pogranična zona u širini od 50 kilometara. Za vrijeme neprijateljstva s Engleskom i za trajanja primirja Italija ima pravo da iskoristi luku Džibuti kao i francusku dionice pruge Džibuti—Addis Abeba. Sve dok budu trajala neprijateljstva između Italije i Engleske utvrđena pomorska mjesta i pomorske baze u Toulonu, Bizzerii, Ajacciu i Oranu bit će razvojačene. Talijanska vlada izjavljuje, da ne namjerava za sadanjega rata upotrebiti francuske ratne jedinice, koje budu stavljene pod njen nadzor a isto tako izjavljuje, da ne namjerava istaknuti svoje pretenzije pri zaključenju mira na francusku ratnu mornaricu.

Princip, koji je došao do izražaja kod zaključenja primirja, bio je učinili Francusku nesposobnom za eventualnu daljnju vojničku akciju i stvoriti od nje pojačanu bazu za rat protiv Engleske, koji se nastavlja. Francuskoj je ipak uspjele, da postigne to, da barem njena oružana snaga, napose mornarica i avijacija, ne bude upotrebljena u borbi protiv njenoga dojučerašnjega saveznika Engleske, protiv koje bi njemačko-talijanska akcija imala svakoga dana započeti.

Dok je zaključenje primirja u Njemačkoj izazvalo silnu radost i oduševljenje, došlo je Francuska dan kad je uslijedilo primirje proglasila danom narodne žalosti. U Rimu pak nisu se, kako je javio svome listu dopisnik »Neue Zuercher Zeitung« odveć žurili s proslavom zaključenja primirja jer Mussolini, koji nije uopće bio prisutan kod potpisivanja primirja s Francuskom nije —

NAŠ VELIKI BLAGDAN DAN SV. ĆIRILA I METODA

Sutra, 5 srpnja, slavimo Svetog Ćirila i Metoda, slavenske apostole i prve kulturne radnike među slavenskim narodima. Što se više udaljujemo od onog slavnog doba, u kojem su sveta braća živjela i radila među našim narodom, to se većma u nama produbljuje njihov kult, to nam veličanstvenija postaje svetost i veličina njihove povjesne misije među Slavenstvom. Sveti Ćiril i Metod su za nas više nego dva sveca i dva apostola. Oni su zaštitnici Slavenstva.

Što je za nas u Istri značio blagdan Svetoga Ćirila i Metoda nije potrebno posebno isticati. Oni su bili simbol narodne borbe uopće.

Oni su uzeti za zaštitnike naše najjače kulturne organizacije Družbe Svetoga Ćirila i Metoda i povijest narodne borbe naše u Istri, bez Ćirila i Metoda i njihova kulta, ne bi se dala uopće zamisliti.

To je bio najveći naš narodni blagdan, u predvečerje kojega su se po svim brijegovima i brežuljcima palili visoki krijesovi, viši još i brojniji nego li na samu tradicionalnu Ivanju.

S imenom Ćirila i Metoda nije međjutim povezana samo naša, istarska narodna borba. Borba Hrvata kroz više nego tisuću godina za opstanak na obalama Jadrana vodjena je, u obliku borbe između »glagoljaštva« i »latinaštva«, na ćirilo-metodskoj tradiciji. I ne samo Hrvata uz Jadran, nego i onih koji se raširile po bosanskim vrljetima i panonskim nizinama.

Kada je u devetom stoljeću bilo konačno završeno naseljivanje naših predja u krajeve u kojima danas prebivamo, a i mnogo dalje na sjever i zapad (čak do Venecije i do Tirola), dobile su slavenske države na Balkanu svoj staloženi oblik. U novo naseljenim pokrajinama našli su stari Slaveni kršćanski živalj. Oni su međjutim bili pogani, a kršćanska im je vjera bila tuđa i nepoznata. Njihovim dolaskom na Balkan poganstvo se je dakle ponovno proširilo po tim krajevima i kršćanstvo je bilo u opasnosti da bude sasvim istrijebljeno. Tim svojim nastupom međjutim postali su naši predji neprijateljima tadašnjih velikih kršćanskih država: franačke na zapadu i bizantinske na istoku. Te dvije države bile su glavni zaštitnici kršćanstva protiv svih navala raznih nekršćanskih naroda, koji su za velike seobe naroda uništili zapadno rimsko carstvo i prijetili uništenjem čitave tadašnje kršćanske civilizacije.

Najbrojniji i kao takovi po kršćansku civilizaciju najpogibelniji narod bili su naši predji — stari Slaveni.

Uslijed toga je sasvim razumljivo, da su franačka država na zapadu i bizantinska na istoku smatrale Slavena i najvećom političkom opasnošću, jer su oni svojim poganstvom mogli potkopati i uništiti temelje njihove politi-

čke snage t. j. kršćansku vjeru. Obe su države povele stoga odmah na početku, već u VII. stoljeću, neku vrst »križarskog rata« u kom su zajedno s kršćanstvom širile i svoju političku vlast.

Svrha je tih protuslavenskih ratova bila da se Slaveni ili pokrsti ili da ih se posvema istrijebi. Slavenstvo se je dakle nalazilo u velikoj opasnosti.

Predji su se naši junački borili proti napadačima i dugo su uz goleme žrtve branili svoju nezavisnost, ali su konačno ipak morali podleći. Osobito su stradali oni, koji su bili izloženi napadajima Franačka na zapadu. Ti su već u VII. i VIII. stoljeću sasvim izgubili svoju nezavisnost, tako da je franačka vlast uskoro prodrila duboko u slavensku zemlju u srce srednje Evrope čak do Dunava.

Dotadanji slavenski knezovi postali su franački vazali. Usprkos toj podložnosti ipak su pojedine slavenske države sa svojim knezovima sačuvala negdje veću manju samostalnost. Tako velikomoravska država Rastislava i Svatopluka. U Panoniji vladao je franački podložnik Kocelj, a dalje na jugu u Hrvatskom Primorju, Dalmaciji i jednom dijelu Bosne hrvatski knezovi »duces Chroatorum«. Na Balkanu su se u međuvremenu ustrojile srpska i bugarska narodna država.

Uslijed franačkih pobjeda kršćanstvo se je među Slavenima brzo širilo. To se je dešavalo uglavnom silom, ali su uskoro i sami domaći knezovi upoznali, da je glavni uzrok njihovih nedaća taj, što su došli u sukob s velikom kršćanskom civilizacijom, kojoj su morali podleći. Uslijed toga su došli do spoznaje da je i za Slavena jedini spas u primanju kršćanstva.

Slavenski su knezovi sami poprimili kršćanstvo i počeli se brinuti da se i međju pučanstvom kršćanstvo čim više raširi i udomači. U svoje su države pozivali kršćanske svećenike, no ti su im dolazili uglavnom iz njemačkih zemalja. Budući da nisu poznavali slavenskoga jezika, pokrštavanje je uza sve napore išlo dosta sporo. S druge strane pak su zajedno sa stranim svećenstvom dolazili u naše zemlje i strani kolonisti, koji su domaći živalj sistematski potiskivali.

Tada su domaći slavenski knezovi uvidjeli, da slavenskom puku nije dosta da se pokrsti, nego da mu je potrebna i slavenska crkvena organizacija. To se je pak dalo postići samo na taj način, da svećenstvo bude slavensko. Veliko-moravski knez Rastislav, koji je prvi došao do te spoznaje poslao je svoje poslanike u Carigrad, glavni grad bizantinskoga carstva, da bi mu odanle doveli u Moravsku svećenike, koji poznaju slavenski jezik. Rastislav se je obratio u Carigrad, zato, jer su balkanski Slaveni bili u među-

vremenu uglavnom pokršteni, pa se je moglo predmijevati, da će se uslijed toga među njima naći već i po koji domaći svećenik.

Tadašnji je bizantinski car Mihajlo udovoljio molbi Rastislavovoj, te je godine 863 poslao u Moravsku dvoje braće: Konstantina (koji se kasnije prozvao Ćirilom) i Metoda.

Prije svoga odlaska u Moravsku sveta braća su sastavila slavensku abecedu i prevla na slavenski jezik evanđelje i druge crkvene knjige.

S tim neprocjenivim darom — s crkvenim knjigama pisanim u slavenskom jeziku i slavenskim slovima, došla su braća u Moravsku.

Knjige, što su ih donijeli sa sobom bile su prve slavenske knjige uopće.

Slaveni su na taj način dobili svoj pismeni jezik i svoje vlastito pismo, što je za svaki narod ishodištem svake kulture.

Konstantin i Metod nisu dakle došli među Slavena samo kao vjesnici kršćanstva na slavenskom jeziku, nego i kao prvi kulturni radnici i začetnici slavenske duševne kulture uopće.

Kao učitelji ubrzo su izobrazili domaće sinove za svećenike, uveli su slavensko bogoslužje u crkvu i ishodili od rimskoga pape, da je slavenski jezik priznao kao liturgijski jezik.

Godine 870. bio je Metod imenovan panonsko-moravskim biskupom i tako se je slavenska crkvena organizacija rasprostrla sve do Save.

Godine 885 na 6. travnja, umro je biskup Metod, a po njegovoj smrti počela je propadati i veličanstvena zgrada koju je podigao.

Uslijed spletaka njemačkog svećenstva papa Stjepan V. zabranio je slavensko bogoslužje, pa je Rastislavov nasljednik Svatopluk morao sve Metodove učenike istjerati iz svoje države. To je bio i početak svršetka moravske države.

Slavenski svećenici razbježali su se tada po balkanskim državama: Bugarskoj, Srbiji i Dalmatinskoj Hrvatskoj. Tu su širili slavensko bogoslužje, a njihovi učenici počeli su sve življe i literarno djelovati.

Kada se je godine 1054 istočna crkva posvema odcijepila od Rima, a raskol u crkvi postao formalan, smatralo se je u krajevima, koji su potpali pod zapadnu crkvu, da je slavensko bogoslužje znak vjerskoga otpadništva. Uslijed toga započelo se je u Hrvatskoj hrvatsko bogoslužje proganjati pa je godine 1060 bilo i zabranjeno. Za hrvatskoga kralja Petra Krešimira (1053 do 1073) borba je između »glagoljašima« i »latinašima« dostigla vrhunac. Pobjedili su pristaše latinskoga bogoslužja, ali se je glagolica ipak uspjele održati u nekim, i to najizloženijim hrvatskim krajevima na Primorju sve do dana današnjega. Među Slavenima koji su došli pod upliv istočne crkve t. j. carigradskoga patrijarha ostala je crkvena slavensština jedini liturgijski jezik.

Međjutim su unatoč razdora među Slavenima, glede crkvenoga jezika, Sveti Ćiril i Metod zajednički sveći obim crkvama, jer su oni učili prije nego što je došlo do raskola.

Svetoga Ćirila i Metoda slavimo danas s posebnim osjećajem. Slavimo ih kao zaštitnike svih, a osobito Južnih Slavena. Slavimo ih kao prve kulturne, a time i političke radnike naše, kao svece pod čijom smo zastavom dolje u Istri vodili sve naše narodne, kulturne i političke borbe, svijesni da smo mi bili samo predstraža svoga velikoga zaledja; svijesni da kao što su nam ta dva velika sveca zajednička, da nam je tako i sudbina zajednička.

kako veli švicarski novinar — htio dati dojam, kao da se slavi trijumf jedne bitke, čiji je glavni tribut dao drugi saveznik.

*

Posljednjih dana pažnja javnosti skrenuta je akcijom Sovjetske Rusije prema istoku, točnije prema jugoistoku. Sovjetska Rusija, koja je najprije učvrstila svoje položaje na Baltiku, pokrenula je sada svoje operacije prema Balkanu. Ona je proširila svoje granice prema Rumunjskoj zauzimajući Besarabiju i sjevernoga dijelu Bukovine. Rumunjska se iznenadno našla u položaju da je morala na miran način prepuštiti sovjetima teritorij, koji je Rusija bila izgubila koncem svjetskoga rata, ali ga se nikada nije bila odrekla.

Interesantno je istaknuti, da su se i Bugarska i Mađarska, koje također ne skrivaju svojih pretenzija na Dobruđu odnos-

no Transilvaniju, javile za riječ, ali im je savjetovano da pričekaju, čime se opet potvrdjuje ona klasična: Quod licet Iovi non licet bovi... što je jedinima dozvoljeno nije drugima.

U Rumunjskoj je s time u vezi izvršena mobilizacija da se makar i oružjem paralizira eventualna mađarska i bugarska akcija, a kako se govorilo i o nekim pograničnim incidentima i nemirima u nekim gradovima Rumunjske znak je, da je atmosfera prikladna i za nove komplikacije, u koliko sile osovine zajedno s Rusijom svojim velikim autoritetom i impozantnom vojničkom snagom ne misle drukčije.

I Rumunjska je gubitak Besarabije i sjeverne Bukovine na dan 3. VII. označila danom narodne žalosti.

KAD SE LJUBAV UGASI...

Rijeka — Franjo Štemberger bio je ukrucan na jednom parobrodu, pa je često odlazio od kuće. Nevenka Jurčić iz Zameta, s kojom je dugo vremena vodio ljubav, opazila je da je svaki put kad se s putovanja vraća sve hladniji. Konačno je prema njoj sasvim ohladnio i napustio ju, kao da nikada ništa među njima nije bilo. Medjutim ona toga nije mogla preboljeti. Jednoga dana srela ga je na riječkom trgu, zaustavila ga i tražila objašnjenje. On se je prezirno nasmiješio i dobacio joj nekoliko riječi, koje ne samo da ju nisu umirile, nego su je ražestile do vrhunca. Čini se da je ona to i čekala i da se na taj dramatski susret spremala. Jer tek što je on to izrekao, izvadi ona ispod pregače flašicu vitrijola i saspe mu je u lice. Jauknuo je, ljudi su priskočili, odvezli ga u bolnicu. Nevenke je nestalo i nije ju bilo moguće pronaći.

Taj dramatski susret imao je ovih dana epilog pred riječkim sudom, koji je Nevenku osudio na 4 mjeseca tamnice i na plaćanje sudskih troškova, ali joj je kazna amnestirana.

OGRAĐENJE PRODAJE POSLASTICA I SLADOLEDA

Pula — Ministarstvo za korporacije izdalo je odredbu prema kojoj se počevši od 1. srpnja ograničuje prodaja poslastica u slastičarnama. Svježe poslastice smiju se u slastičarnama prodavati samo u određene dane i to subotom, nedjeljom i ponedjeljkom. U druge dane zabranjena je bilo kakva prodaja te vrsti robe. Prema tome u utorak, srijedu, četvrtak i petak ne će se smjeti prodavati ni kolači ni sladoled. Isto se tako obustavlja tim danom svaka prodaja kave u cijeloj Italiji.

UVODI SE PAPIRNATI NOVAC

Pula — Ministarskim dekretom, objelodanjenim u službenom listu, javljeno je da će se dosadani nikleni novac od 1 i 2 lire povući iz prometa i zamijeniti papirnatim.

NOVAC IZ ABESINIJE

Pula — Prefektura objelodanjuje od vremena do vremena izvještaj o doznakama, koje šalju istarski radnici, koji su otišli na rad u Abesiniju. Iz raznih sela otišlo je tako dosta naših truhom za kruhom u žarku Afriku. Sada prefektura javlja, da su ti radnici poslali prošli mjesec kući 78 doznaka u ukupnoj vrijednosti od 25.354 lire.

NAGRADA ZA DVOJKE

Sveti Lovreč Pazen — Josip Voščen pok. Šime iz sela Vošteni na Sutlavreštini dobio je nagradu od 700 lira, jer mu je žena rodila dvojke.

TKO POSJEĆUJE ILI UZVRAĆA POSJET

Rijeka — Prefekt riječke provincije izdao je nalog, da se svatko tko dodje bilo kome u pohode iz jednoga mjesta u drugo ima najkasnije u roku od 48 sati prijaviti tamošnjoj općinskoj vlasti. Tko se ne bi toga držao bit će najstrože kažnjen, pa makar to bio najbliži rod onoga kome dolazi u pohode.

NASTRADA O RADNIK

Rijeka — Milan Benčić iz sela Bregi vozio se biciklom na posao. Kada je došao do Matulja projurio je mimo njega teretni automobil tvrtke Brückner, okrznuo se o njega blatobranom i srušio ga. Pad je bio tako nesretan, da je siromašni Benčić morao biti otpremljen kolima društva za spasavanje u riječku bolnicu, gdje su liječnici izjavili, da će morati odležati najmanje 40 dana.

TUČNJAVA U ZAREČJU

Zarečje — U Zarečju kraj Pazina bilo je neke nedjelje u gostionici Vjekoslava Matejčiča veoma veselo. Seljaci su pili i raspravljali, dobacujući si međusobno kojekakve šale i upadice. Sve bi bilo lijepo i veselo završilo, da nije došao u gostionu Josip Gržetić, nazvan Bepo Štrigun. On je poznat kavgađija i zajedljiv tip, koji će uvrijediti, kako ono veli i Gospodina Boga. Riječ po riječ, počeo je on zadirivati čas jednoga čas drugoga, izrugujući se svima, kako su gladiši, siromaci, kako se badava muče i rade, a ne jedu ništa drugo do palentu i rađić, dočim on ništa ne radi a jede uvijek mesa i pileće. Ive Kurelić, kome je već toga bilo dosta, navali na Gržetića i udri po njemu. U pomoć mu priskoči i mladi Josip Blagon, koji je baš držao u ruci pumpu svog bicikla. Odalomio on pumpom Gržetića po ustima tako jako, da mu je odmah izbio zub, a osim toga mu je znatno ozlijedio čeljust. Završilo je na sudu, gdje je Blagon osuđen na dvije godine zatvora, dočim je Kurelić zbog pomanjkanja dokaza riješen.

KAZNJENI MLJEKARI

Buzet — Sud u Buzetu osudio je slijedeće mljekare, jer da su mlijeko miješali s vodom: Lina Pavletića iz Sveće Lucije kod Roča, Josipa Žurnada, Irmu Mikulić, Josipa Klaića, Josipa Martina, D. Pavletića, Ivana Korjana, Rabac Josipa i Buljevac Josipa, sve iz Roča.

VIJESTI IZ RODNOG KRAJA

KOSTANJEVICA PRI GORICI JE STARA 300 LET

Skoro ni romarja, ki od daleč pride v Gorico, da bi se popel na Sv. Goru, da ne bi s to postjo obiskal Kostanjevico kjer že tristo let stoji svetišče posvečena Materi božji. Kostanjevica pri Gorici je ena najlepših in tudi najbolj znanih točk goriškega mesta. Z nje se lepo vidi na Brda, na mesto in na vse tiste kraje, kjer je pred več kakor dvajsetimi leti besnela svetovna vojna. Tudi Kostanjevica ni bila takrat prizadeta, saj je bila cerkev takorekoč večkrat v prvi liniji, ko se je fronta premikala sem pa tja, od Brd preko Rafuta do Panovca.

Njen stanek nas precej spominja na postanek Sv. Gore. Pred tristo leti je bila Kostanjevica vsa v gozdu. Tu je bilo majhno poslopje, kjer so se zakotali pastirji.

Znotraj je bila na steni naslikana Devica Marija. Ta podoba je silno vplivala na neko Kamilo Cimberle, ki je bila doma iz Gorice, kjer je bil njen oče znan in spoštovan mož. Kamila Cimberle je sklenila posvetiti vse življenje službi te podobe. Kmalu je bila pozornost vse Gorice obrnjena na Kostanjevico. Vedno pogosteje so prihajali ljudje iz mesta in okolice na prijazni griček molit. V kratkem se je nabralo toliko denarja, da je lastnik gozda Matija della Torre lahko zgradil kapelico in zraven nje hišo za stanovanje duhovnikov. Kakor govore stari viri in so zgodovinarji ugotovili, je bil ta skromni Marijin hram leta 1640 dograjen in posvečen. Leta 1651, so se na Kostanjevici naselili karmeličani, pozneje so prišli frančiškani, ki so ustanovili tu tudi svojo notranjo gimnazijo. Tudi sedaj oskrbuje Marijino svetišče red sv. Frančiška.

Tristoletnica je bila svečano praznovana. Prve dni je bila pobožna tridnevna, zadnjega dne pa je spominjska svečanost dosegla svoj višek s pontifikalno mašo goriškega nadškofa. Svečanost je bila zaključena s papeževim blagoslovom. Na to slovesnost je prišlo od daleč in od blizu veliko ro-

marjev v to priljubljeno svetišče. Ko je bila svečanost na višku, se je zbralo več tisoč ljudi, ki so prihitali k spominskim cerkvenim svečanostim.

Po svetovni vojni je bilo kostanjeviško svetišče kmalu sezidano in slovenske kapucine so zamenjali italijanski. Kostanjevica je tudi znana po svojih kriptah, kjer počivajo kosti zadnjih burbonskih kraljev. V kriptah spi med drugimi večni sen zadnji burbonec francoski kralj Karl X., ki je umrl v Gorici v pregnanstvu in pet njegovih najbližjih sorodnikov. Po izgubi kraljevskega prestola se je kralj Karl zatekel v Gorico, kjer je stanoval v znanem bivališču grofov Coroninjev, na Cingrofu. S svojega stanovanja je lepo videl na Kostanjevico in po burnih letih si je na večeru svojega življenja zaželel mirnega kottička, kjer bi po smrti spaval večni sen. Izabral si je za zadnji počitek ravno Kostanjevico, kamor mu je vedno uhajal pogled z njegovega okna. Bodi še omenjeno, da je kralja na stare dni pobrala kuga. Njegova želja se je izpolnila in pod cerkvijo so napravili kripto, kamor so spravili njegove smrtne ostanke. Tako je »Kapela«, kakor še danes pravijo kostanjeviški cerkvi postala eden izmed rednih kript na slovenskem ozemlju, kjer so pokopani kralji. V burnih letih svetovne vojne so morali te rakve odpeljati iz nevarnega ozemlja in šele nekaj let po svetovni vojni se je mrtvi francoski kralj spet vrnil v svoje izvorno bivališče. Do takrat pa so na njegovem mestu ležale v lesenih rakvah kosti nešteti vojakov, ki so padli na Kostanjevici in v njeni lepi okolici. Te kosti so pozneje prenesli na razna pokopališča.

»Kapela« s svojim samostanom je važna tudi za slovensko kulturno zgodovino. Tu je med drugimi znameniti možmi pred zadnjo svetovno vojno bival slavni jezikoslovec p. Stanislav Škrabec, ki je urejeval zanimivo »Cvetje z vrto v sv. Frančiška« z važnimi slovestvenimi razpravami.

GAJENJE BRNESTRE U ISTRI

Pula — Kada su ono svojedobno protiv Italije, povodom abesinskoga rata, bile primijenjene sankcije poduzela je Italija sve i sva da se osamostali i učini neovisnom od stranih proizvoda. Započelo se iskorištavati sve, što bi bilo moglo poslužiti neovisnosti talijanske industrije od stranih sirovina. U toj borbi za autarhiju došla je i naša brnestr, koje po nekim krševitim krajevima ima mnogo, do vrijednosti, pa ju je narod stao skupljati, jer su je tekstilne tvornice mnogo tražile.

Brnestr ima naročito mnogo po Kvarnerskim otocima, po Liburniji i na Puljštini, uopće u krajevima do kojih izravno dopire topli morski zrak, jer je brnestr osjetljiva na zimu. Buru i sušu lako podnosi, no zime ne, pa je zato Istarska zemlja kao stvorena za gajenje brnestre.

Osim toga ona je i korisna, pogotovo u krševitom kraju, jer svojim jakim korijenjem veže kamenito tlo i na taj način čuva zemlju od potpunog ogoljenja.

Od brnestre se daje tako reći sve upotrebiti: vlakno i otpaci. Vlakno brnestre se lako bijeli, bolje je čvršće i elastičnije od lana i može se prestu u veoma fine niti. Bijela ljetna odijela od brnestrine predje veoma su praktična, fina i elastična, te ne izgledaju gruba kao na pr. ona od lana.

Naročito je važna upotreba brnestre za medicinske svrhe kao hidrofилна vata.

UAPŠENA ČEDOMORKA

Sveti Vinčenat — Najnoviji talijanski zakon štiti nezakonitu djecu, a i roditelje im, no ipak se kod nas nezakonito dijete još uvijek smatra najvećom sramotom kuće. To je i uzrok da naše djevojke ili žene, kojima se ta neprilika događi baš iz straha i stida pred selom poduzimlju sve i sva, da se to ne sazna. Tako se je 43 godišnjoj udovici Mariji Matijaš iz sela Slapani dogodilo da je zaniijela. Kako pak živi u muževoj zajednici stvar je bila za nju to neugodnija i strašnija. Svoju je »sramotu« sakrivala do zadnjega časa, ali joj nije uspjelo. Rodivši dijete ona ga je udavila i zakopala u sijeno. Karabinijeri su povelu istragu i uapšili je. Ona je priznala da je dijete udavila bojeći se sramote.

USTAVLJENA GRADNJA TOVARNE

Trnovo pri Il. Bistrici, junija 1940. (***) — Svoječas smo že poročali v našem listu, da namerava neki podjetnik graditi pod trnovsko postajo tovarno za izdelovanje papirja. Res so pričeli v letošnji pomlad s kopianjem temeljev za stavbo, a so kmali nato z delom prenehali in še danes vse priprave počivajo.

KUŽNA BOLEZEN GOVEJE ŽIVINE

Trnovo pri Il. Bistrici, julija 1940. (***) — Skoro leto dni ni bilo pri nas živinskega sejma zaradi kužne bolezni goveje živine. Komaj je bil kotumac preklican in so bili v februarju spet dovoljeni živinski sejm, so bili v marcu spet prepovedani zaradi ponovnega pojavnosti bolezni med govejo živino.

Talijanski profesor Grossi ustanovio je da je vata od brnestre daleko bolja i higijenskiya nego li pamučna vata, pa se je za abesinskoga rata mnogo tražila, tako da se je te godine samo iz Istre otpremilo oko 300 tisuća kilograma brnestrina vlakna u talijanske tvornice, što je za naš siromašni svijet značilo lijepu zaradu. Vlada je izdala upute kako se ima brnestr gajiti, te propagira i podupire pošumljivanje krša brnestrom. Gajenje brnestre ne iziskuje nikakovih troškova, jer je ne treba ni gnojiti ni rediti, ona raste i širi se sama. Za industrijske svrhe ne treba drugo nego u jesenskim zimskim mjesecima porezati mlado šiblje i otpremiti ga u najbliže tekstilne tvornice, gdje se namaču i od njih skida vlakno, a otpaci se upotrebljavaju ili kao gorivo ili za proizvodnju celuloze.

Sve u svemu: Italija kojoj nedostaju sirovine iskoristila je u autarhijskoj borbi sve, što bi ju moglo učiniti neovisnom od uvoza, pa su u Istri konačno došle do cijene i takve stvari za koje se nekada nije ni malo marilo, niti ih se smatralo vrijednima.

U cijeloj Italiji računa se da ima raspoloživih oko 15 milijuna kvintala brnestre, a u Istri 500 tisuća kvintala. Osnovano je posebno društvo »Consortio industrie ginstre«, kojemu je svrha što svevstranije iskorištavanje brnestre i svih njenih derivata.

ZOPET TEŽKA NESREČA S STRELIVOM

Gorica, junija 1940. — V Lokvici pri Opatjem selu so trije mladeniči iskali ostanke streliva. Našli so na teško avstrijsko granato, ki so jo v svoji lahkomislenosti začeli takoj odpirati, da bi pobrali iz nje sedaj tako dragocjeni baker ki ga plačujeta po 12 lir kg in še več. Granata je nenadoma eksplozirala in trije nepremišljeni iskalci so ležali v svoji krvi. Vsi trije so dobili številne in tudi teške poškodbe in jih je »Zeleni križ« odpeljal v goriško bolnišnico.

PREUREDITEV ŽIVINSKEGA SEJMIŠČA V TRNOVEM

Trnovo pri Ilirski Bistrici, julija 1940 (***) — Prostor za živinsko sejmišče med glavno cesto in ceto, ki pelje na postajo, že delj časa preurejujejo. Trnovski podjetniki, zlasti gostioničarji in trgovci se dobro zavedajo donosa, ki jim ga dajejejo razni sejm, med katerimi so danes najbolj obiskovani živinski. Zato so priredili akcijo za zbiranje prostovoljnih prispevkov, ki naj bi se porabili za preureditev živinskega sejmišča. Prostor, ki je zato določen, je nekoliko močvirnat in zlasti v deževnih dnevih neprimeren za svoj namen. Z darovanjem denarjem bodo sejmišče sedaj preuredili, predvsem pa poskrbeli za kanalizacijo in dober odtok vode. Zbirka je baže toliko znesla, da bo krila predvidene stroške za material in strokovne delavce. Za dovoz materiala in odvoz zemlje so ponudili brezplačno svojo pomoč trnovski posetniki. Na ta način ne bo s to regulacijo obč. blagajna popolnoma nič prizadeta.

Zminj — Javili smo svojedobno u našem listu o velikoj kradji, koja se dogodila u Zminju, kad je tamošnjem trgovcu i mesaru Lavrinu iz kuće nestala ručna blagajna i u njoj 16.000 lira novaca i oko 5000 lira dragocjenosti. Kao počinitelj krađe optužen je malodobna sluškinja Valentić, kod koje je novac pronađen. Sada je ta kradja dobila svoj epilog pred puljskim tribunalom. Optuženi su mala Valentić i njezin otac. Mala je prizetela svu krivnju na sebe, tvrdeći da otac nije imao pojma o kradji i da ju nije na nju nagovarao, a za 2000 lira, koje mu je dala da je kazala da ih je našla.

Sud nije djevojci povjerovao nego je nju osudio na 2, a oca joj na 3 godine zatvora i svakog na 2000 lira globe.

MLADICE TOPOLE ZA PRESAD

Pula — Seljaci koji žele da sade topolu ili druge celulozne biljke mogu dobiti besplatno mladice za presad, koji se ima obaviti ove jeseni. U tu svrhu imaju da podnesu molbu na fašističko udruženje zemljoradničko najkasnije do 15 srpnja, a ono će je dalje proslijediti na Narodno udruženje za celulozu, koje će mladice dobiti.

KRIOMČARI

Rijeka — Marija Jurašić pok. Josipa iz Plomina uhvaćena je u času, kada je htjela prenijeti iz riječke slobodne zone 4 litre petroleja. Osuđena je na 6 dana zatvora i 60 lira globe.

Franjo Stopar pok. Antuna iz Račica kod Podgrada kažnjen je sa 8 dana zatvora i 100 lira globe, jer je htio prenijeti iz riječke slobodne zone u Jelšane 4 kilograma šećera i 2 kilograma bijelog brašna.

Trst. — Ko se je vraćal domov je na cesti po nesreći padel 70-letni zidar Ivan Pipan. Z rešilno postajo so ga poslali v bolnišnico, kjer so mu zdravniški ugotovili, da ima poškodovana rebra in teške notranje poškodbe. Njegovo stanje je nevarno.

Gorica. — V Solkanu je konec maja praznovan 70-letnic svojega življenja msgr. Ivan Koršič. Jubilant se je rodil v Solkanu, a študiral je v Gorici. Leta 1898, je bil postavljen za vojaškega kurata pri mornarskem poveljništvu v Puli, kjer je ostal do prevrata. Po vojni je bil dekan v Kobardu, potem pa se je preselil v Solkan. Na mnoga leta!

IL. Bistrica, junija 1940. (***) — Na mesto dolgoletnega načelnika prostovoljnega gasilskega društva v Il. Bistrici trgovca Šaša Ličana je bil nenadoma imenovan nov načelnik. O vzroku te spremembe nam ni ničesar znanega.

Novi preselevanje na Balkanu

V zadnji številki »Istre« smo obširno poročali o preselevanju ljudstva na Balkanu v sedanem stoletju. Prav na dan, ko smo objavili ta članek, je postala aktualna nova po obsegu zelo močna izmenjava prebivalstva. Tokrat gre za prebivalstvo Besarabije in enega dela Bukovine, ki ju je v zadnjih dneh zasedla Rusija. Kakor poroča »United Press«, so bila zaključena tudi pogajanja med Rusijo in Rumunijo glede izmenjave prebivalstva. Rumuni, ki so bili doslej nastanjeni v Besarabiji in Bukovini, se preselijo v Rumunijo, Ukrajinci pa, ki so tudi po novi razmejrtvi še dalje ostali pod Rumunijo, se presele v Besarabijo ali severno Bukovino. Ta izmenjava utegne zadeti več kot milijon ljudi, morda celo dva milijona! Tako lahko sklepamo po narodnostni strukturi ozemlja, ki ga je sedaj zopet pridobila Rusija.

Besarabija šteje okoli tri milijone prebivalcev, od katerih je dobra tretjina Rumunov. Podobno velja tudi glede Bukovine, morda je odstotek nekoliko manjši, ker gre samo za severni del te zemlje. Vsekakor moramo računati s tem, da gre tudi tu najmanj za 200.000 Rumunov. Če bi se hoteli vsi izseliti v Rumunijo, bi samo število Rumunov kolebalo od enega do poldruga milijona.

Koliko je število Ukrajincev in Rusov, ki bivajo na sedanjem rumunjskem ozemlju, nam ni znano, vsekakor je njihovo število v razmerju z Rumuni, ki živijo v Besarabiji in Bukovini, neznan. Živijo predvsem v okrožju Muramaros v teritorialnem stiku s Podkarpatskimi Rusi. Dogovor govori tudi o vrnitvi Besarabcev v Besarabijo. Če so s tem izrazom mišljeni Rumuni iz Besarabije, ki so se po svetovni vojni preselili v druge pokrajine Rumunije, potem je verjetno, da tudi ne gre za izselitev vseh Rumunov viz Besarabije, temveč samo onih, ki so se po svetovni vojni tja preselili, dočim bi avtohtoni Rumuni, Besarabci, tam še dalje ostali. V tem primeru je seveda tudi število Rumunov, ki jih zadene dogovor o izmenjavi prebivalstva, veliko manjši.

Poročilo pravi, da je bil tudi v Nemčijo sklenjen dogovor, da se nemški naseljenci iz Besarabije in Bukovine presele v Nemčijo. Njih število se ceni na 100 do 150 tisoč. Polovica teh živi v Bukovini, polovica v Besarabiji. Nemci v Bukovini so potomci nemških uradnikov in obrtnikov, ki so se v teku osemnajstega stoletja semle priselili.

AFIRMACIJA JEDNOG MLADOG TALENTA

MARIJA CRNOBORI GLUMAČKO OTKRICE

Zagrebački listovi ističu izvanredni talenat i proriču veliku karijeru mladoj glumačkoj početnici.

Marija Crnobori

Prošloga petka održana je u zagrebačkom Malom kazalištu zaključna produkcija Glumačke škole, koja djeluje od početka siječnja o. g. Prvi tečaj (i jedini za sada) polazio je 16 učenika, među ostalim — kako smo jednom javili — i Marija Crnobori i Srdjan Flego, oboje iz Istre. Produkcija je bila javna te su joj uz brojnu publiku prisustvovali i kazališni kritičari zagrebačkih listova, koji su o priredbi objavili opširne i u glavnom veoma povoljne prikaze.

Kako se radi o mladim početnicima, čiji se pozorišni talenat nalazi tek u prvoj fazi razvika kritičari su, što je i razumljivo, pisali više općenito o njihovoj produkciji, a manje o samim debitantima. Ipak su u pogledu jednoga imena ostupili od toga pišući o Mariji Crnobori kao o pravom umjetničkom otkriću, nižući pritom najveće superlative, kakvi se inače rijetko mogu čitati. Evo što su pisali pojedini listovi:

Kritičar »Jutarnjeg lista« — poznati hrvatski književnik i publicista Josip Horvat — veli:

»Nije umjesto kod ovakvih školskih priredbi spominjati pojedine učenike. Nesumnjivo, talentiran je to mlad svijet i zdušan u svom radu. Za to služi kolektivno svaku pohvalu. Medjutim od pravila da kod ovakvih produkcija glumačke škole, pogotovo prvoga tečaja, ne treba isticati pojedina imena ovaj puta treba odstupiti i spomenuti samo jedno ime. Nastup gđice Marije Crnobori u jednom prizoru Ogrizovićeve drame »Smrt Smallage Cengića« neosporno je događaj za naš kazališni život. Tu nije teško biti prorok. Pojavio se snažan samonikli glumački talenat, kakvoga u našem kazališnom životu nije bilo već decenijama. Gđici Crnobori predstoji briljantna glumačka karijera. Potrebno je samo taj rijetki talenat izbrusiti, dati mu znanje, omogućiti napredak. Pogrešno bi bilo dovesti gđicu Crnobori već slijedeće sezone na kazališne daske; sigurno i tim putem ona bi se dalje samostalno razvijala, ali taj plemeniti umjetnički kapital potrebno je racionalno uvoditi u svijet umjetnosti. Neka nastavi školu, tu je jamačno u najboljim rukama, a tek poslije svršenih studija neka stupi na pozornicu. Dužnost pak je i našega kazališta i naših prosvjetnih vlasti i konačno cijele naše kulturne javnosti bdjeti nad tim talentom. Mecene imaju tu riječ. Treba da izvrše svoju dužnost.«

»Novosti« su donijele i sliku gđice Crnobori, a uz sliku opširan prikaz njezina kazališnoga recenzenta, koji nije manje oduševljen njenim nastupom. On veli:

»Kad jučerašnja priredba Glumačke škole ne bi bila otkrila javnosti ništa drugo nego samo blistavi talenat Marije Crnobori, ona bi nam bila već samim time dala mnogo. I ako je ovo tek svršetak prve godine te škole, koja traje tri godine, mi ćemo učiniti nešto neobičajeno, pa ćemo i ovako, kroz novinske stupce, istaći tu mladu umjetnicu.

Doista, može se u ovom slučaju govoriti o umjetnici. O tome nema više, kak je riječ o Mariji Crnobori, diskutuje. Imao je dobar instinkt Dubravko Duišin, kad je, pred godinu dana po prilici, počeo da joj daje sam poduku, prije nego što je škola još bila osnovana. Njezina je prva zasluga, što se je potrudio da spase našoj sceni jedan umjetnički dragulj i što ga je počeo brusiti. A ovom prilikom ne smijemo zaboraviti ni neke druge ljude (u pravom smislu te riječi), našu poznatu slikaricu gđu Anku Križmanić i njezinu sestru, koje su tu malu stručnu učiteljicu uputile na put kazališne umjetnosti, pomognuši joj ne samo savjetom, nego i materijalno, otkidajući od svojega i tako da su joj pomogle u zadatijevanju kruha.

Jučerašnji njezin nastup bio je mala umjetnička senzacija za sve prisutne.

U toj djevojci iz skromne seljačko-radničke obitelji iz Istre, kao da je po drugi put u Zagrebu, u razmjerno kratko vrijeme, došla do izražaja skrivena umjetnost, koja je mogla i da propadne. Zar je samo slučaj, da je njezin rođak slikar Josip Crnobori isto tako nedavno bljesnuo i afirmirao se u redu prvih naših likovnih umjetnika?

I sad, kad se je vidjelo tu snagu, tu solidnost umjetničke manifestacije, u tom ne više sasvim sirovom, nego već lijepo kultiviranom talentu, pa kad se vidjelo kako intenzivno taj talenat prima dobru školu i kako od te škole nije kod Marije Crnobori propao ni jedan dobar savjet ni jedna školska norma, kako je ona to sve primila i dala u svojoj glumi preobraženo u pravu egzemplarnu glumu, trebalo bi učiniti sve, da se njezin nauk nastavi, da ona prodje čitavu glumačku školu od tri godine i da joj se omogući i još nešto više: da podje u inostranstvo i da yani dobije i ono što u Zagrebu ne može dobiti, da vidi velike scene i velike glumce. Napor, koji mora naša sredina, naša vlast, naše kazalište u tu svrhu da učini, bit će kao sjeme, koje će donijeti sigurno velik plod.

U Mariji Crnobori, koja ima i jedno sretno umjetničko ime, sugestivno i karakteristično, sjedinili su se gotovo svi oni elementi, koji su potrebni, u apsolutnom smislu, za dobru glumicu: dobra pojava, stas, glava, lice, koje je tu za svaku scensku kombinaciju, inteligentan i mimičan obraz, lik, koji može da igra ljubavnicu i ljepoticu, tragedijnu i karakternu ulogu. Glasovni materijal, dah, dikcija, jezik u naglasku —

sve je to u nje u takvom stanju, da pretstavlja elemenat prvoga reda.

Njezina uloga jučer, bila je snažna i harmonična, u cjelini i u detaljima. U zanosu moglo bi se poželjati da je vidimo doista i u pravoj predstavi. Ali to sigurno neće uprava još forsirati i ne bi bilo dobro. I ona sigurno, iskreno skromna i očito istinski zanesena svojim umjetničkim pozivom, za koji isključivo živi, fanatički ponesena sudbinom i krvlju znade, da njezin pravi čas još nije došao.

U našim predskazivanjima, koja će biti možda malo »nepedagoška« i možda malo »zanešenjačka« čvrsto vjerujemo da se nismo prevarili.

»Obzorov« kritičar, koji piše umjerenije — što je u ostalom u tradiciji samoga lista — napisao je također nekoliko veoma laskavih riječi o Mariji Crnobori, za koju veli da je vanredan glumački talenat, te da je ubrala velik i zaslužen uspjeh, koji je — veli — s tim simpatičniji, što je ova mala gošpodjica jednostavna i čedna.

Za Srdjana Flego vele »Novosti« da se svidio finom, inteligentnom interpretacijom.

Kao istarsko glasilo veseli nas uspjeh naših mladih glumaca, napose pak gđice Crnobori, koja će, vjerujemo, znati u svojim nastojanjima da jednoga dana postigne ono, što je njena velika čežnja, i zašto je predestinirana po svom velikom glumačkom talentu. Bit će to još jača manifestacija skriveno umjetničke snage mlade istarske generacije, o kojoj je govorio i kritičar »Novosti« u svom prikazu.

HRVATSKA NASELJA U JUŽNOJ ITALIJI

DOJMOVI ING. ŽELJKA MACANA S PUTA PO JUŽNOJ ITALIJI

(Svršetak)

Kruč ili živa voda danas broji oko 2.500 stanovnika od čega se 86 posto bavi poljodjelstvom. Ovo je najveće hrv. selo i najprometnije. Jednom dnevno vezan je sa Termolijem autobusnom vozom. Najbliža željeznička stanica je Termoli (50-60 km). Ovaj put je ujedno i najkraći i najpraktičniji za put do ovih naših sela. Kruč sam za se ima svoju općinu, crkvu, liječnika, ljekarnu, električno svjetlo i na daleko poznatu odličnu pitku vodu, koja nikada ni za najveće suše ne presuši (zato se i zove »Živa voda«). Po pričanju samih Kručana a i drugih, Kruč se u čitavoj okolini računa kao najbogatije mjesto. Uvjeravali su me, da Kručani imaju uštedjenih preko 20 milijuna lira po raznim novčanim zavodima. Ova ušteda dolazi najviše od iseljenika iz Amerike a i neobičnom marljivošću seljaka. Ovo potonje se može lako vidjeti, ako obadje njihova polja, koja su uzorno obradjena. Ni najstrmiji obronak ni najkamenitiji predio nije neobrađen. Najviše površine je pod žitaricama pa pod lozom i voćnjacima. Ni najsiromašniji ne oskudijevaju na kruhu. »Žrca, kruha i kobasice« uvijek se nadje u seljačkoj kući. Zemlja, koju obraduju, njihovo je vlasništvo (što je dosta rijetko u Italiji). Seljaci se po izgledu dosta razlikuju od susjednih Talijana. Muškarci su dosta visoki i koštunjav i žene gojne i lijepe, što im svi susjedni priznaju. Djeca su im zdrava izgleda i lijepa.

Ponosni su na svoje slavensko porijeklo, a većina zna, da su došli s one strane mora. Neki su znali, da je to Dalmacija. Uzrok dolaska ne znaju. Samo mi je jedan starac znao reći, da su amo došli radi »nike velike gvere (rata)«. Daleko od staroga kraja, bez uopće ikakve veze s nama, bez hrv. učitelja i popa pravo je čudo da se do danas nisu sasvim pretopili. No ako do danas nisu, vidi se, da će to brzo nastupiti. Već sada se opaža, da dio oko »piazze« (trga) slabije govori od dijela nazvanog »Križ«, gdje stoji isključivo seljaci poljodjelci.

Osim Kruča još su dva oveća mjesta, gdje žive ostaci tog našeg narodnog odvijetka. To su mjesta Stifilic (San Felice) i Mondimitar (Montemitro).

Kolika je želja, upravo iskonska, u tih ljudi da ne zaborave svog materinskog jezika dokazuje najbolje slučaj, što ga opisuje g. ing. Željko Macan. Jedan mladi seljak iz Mondimitra živo ga je molio da bi mu pribavio kakovu knjigu iz koje bi morao učiti po »našu«. Evo, kako ing. Macan opisuje svoj pohod u Mondimitru:

— »Maš koji libar naš?« pitao je moj pratilac, žaleći da nema mogućnosti učiti »slavo«.

Kad sam ga zapitao, kako zna, da sam ja »brat«, kaže mi, da mu je rekao jedan iz Stifilica, koji je prije ovuda prošao. Razgovarali smo samo hrvatski i potpuno smo se razumjeli. Tu sam već vidio da se je Mondimitar najbolje sačuvao što su mi već prije u Kruču rekli. Vrlo veseo ovaj naš čovjek, što može s menom razgovarati svojim materijalnim jezikom i da time može od mene

štogod naučiti, zamolio me je, da mu svakako pošaljem koju početnicu, jer da on ne će zaboraviti »naš jezik«. To sam mu morao obećati. Na koncu mi pruži svoju žuljavu ruku i s »Poj s Bogom!« pozdravi.

Za kratko vrijeme dodjem u Mondimitar. Sunce upeklo, pa po selu ni žive duše. Vidim pred jednom kućom par ljudi gdje u hladu igraju »briskulu«.

— »Dobar dan!« — pozdravim.

Oni svi do jednoga ostave karte i upru poglede u me. Poznaju oni sve svoje »Slave« iz Kruča i Stifilica pa im je čudno, da sam ih oslovio hrvatski.

— »A isklen si?!«

— »Di greš?!« —

Padalo je kao kiša iz ustiju svih. Nije prošlo ni čas, a već je oko mene bilo čitavo selo. Zene, djeca, ljudi, sve je došlo i ovdje kao u Kruču i Stifilicu pitale me po stoti put, jesam li ja baš iz kraja odakle su njihovi stari došli. Svi do jednoga su govorili samo hrvatski i to mnogo bolje nego u Kruču.

Mondimitrani raspolazu sa mnogo više hrvatskih riječi, a i izražavaju se bolje, dok vrlo rijetko prelaze u govoru na talijanski. Ovdje je još živa predaja o dolasku, a znaju, da je to bilo preko više od 400 godina i da su došli iz Dalmacije, te da sa susjednim Arbanasima nemaju nikakve veze. Najvažnije je od svega, što oni sami nastoje, da ne zaborave jezik pa sa svojom djecom u kući uvijek »ćiceraju« škavunski.

Ovdje sam mogao čuti mnoge riječi (osobito su to imenice) koje se u Kruču više ne upotrebljavaju a u Stifilicu pogotovo. Tako: »vrića« (vreća), »zidač« (zidar), »svitlenica« (prozor), pa »postolar« i dr. S ponosom su mi govorili, kako oni još najbolje govore i kako se u njih ne će tako lako izgubiti ni jezik ni predaja o podrijetlu.

Kratko vrijeme, koje mi je stajalo na raspolaganju, nije mi dozvoljavalo da mnogo toga zapišem, što je od važnosti i što će se sigurno izgubiti, ako netko od naših lingvista ne posjeti ovaj kraj i ne spasi od propasti još ono, što se nije do sada izgubilo. Hrvatski gostoljubivi i vrlo prijazni, sami su se trudili, da mi što više pomognu. Neobično veseli, da ih je posjetio netko iz starog kraja i da na njih nije posve zaboravljeno, molili su me da zapišem i to, kako bi oni rado da ih od nas još tkogod posjeti, a da će mu oni svi skupa biti u svemu pri ruci. Od Hrvata ih nije nikada nitko obišao, pa ni ona grupa iz 1902. god., koja je stalno bila u Kruču. Sasvim po strani bez ikoje redovite prometne veze, ostali su najčisti i najbolje su sačuvali svoje hrvatske osobine, pa je s jezičnoga gledišta proučavanje ovoga malog hrvatskog sela za povijest i razvitak jezika za nas od neprocjenjive važnosti.

Svoj nadasve zanimljiv prikaz, koji smo evo donijeli skoro u cjelosti, jer će sigurno neobično zanimati svakoga našeg čitatelja završava ing. Macan riječima:

Nezaboravni dojmovi sa posjeta Hrvatima Campobassa ostati će mi trajno u uspomenu.

Svjenski da gubitkom jezika gube sve — jer je to uglavnom, što su još sačuvali — i da će se onda potpuno preto-

čiti, taj maljušni hrvatski otok, vrlo ljubomorno čuva tu još preostalu svoju osebinu. Nisu se sasvim do danas pretopili, ali je to neminovno. Svega ukupno ih ima nešto više od nepunih 5 hiljada, ali samo po broju. Po osjećaju i jeziku jedva polovica. Ženidbama s Talijanima i infiltracijom ovih, a bez škole i crkvenih obreda na hrvatskom jeziku, bez novina i bilo čega našega, gube se polako. Stifilic je najbolji primjer. Inače žive kao i ostali talijanski državljan.

Obeća sam im, da ih ne ćemo zaboraviti i da ćemo nastojati učiniti, što bude moguće.

SLOVENSKI GLAS

O MATETIČ-RONJGOVI ČAKOVSKO-PRIMORSKI PJEVANKI

Pred nekaj dnevi je ljubljansko »Jutro« prineslo laskavo književno poročilo o MatetičRonjgovi Čakovsko-primorski pievanki o kateri smo svoj čas v našem listu podrobno opisali. Znani glasbeni kritik Pavel Sivic je predočil pomen te knjige in orisal njene lepe vrednosti. V naslednjem prinašamo v celoti njegovo kritiko:

»Tajnik zagreške Glasbene akademije v pok., g. Ivan Matetič-Ronjgov, se je zgodaj zanimal za narodno petje čakavskih Hrvatov. Je po rodu iz Ronjgov (Kastva) in je že kot student v besedah in notah opozarjal z avtentičnim poznavanjem domače pesmi na značilnosti in lepote čakavsko-primorskih narodnih napevov, ki segajo iz hrvaškega Primorja tja noter globoko v Istro. V glasbenem listu »Sv. Ceciliji« (leta 1925, št. 2, 6, in leta 1926, št. 4) se je zavezal za pravilno tolmačenje njih lestvice, intervalov in večglasja. Pozneje je prispeval mnogo lastnih, v narodnem duhu omejenih pesmi zloženih napevov predvsem za zbor (prim. širom po domovini znani »Čače moj« in prispevke v Kumarjevi izdaje mladinskih pesmi »Grlici«). Njegovo življensko delo pa je že dolga leta vestno pripravljena zbirka čakavsko-primorskih narodnih napevov, ki jih je Matetič izdal kot »Čakovsko-Primorsko Pjevanko dvo-glasnih čakavskih melodija za omladino svju vrsti škola« (cena 35 din. v Ljubljani se naroča pri sekciji JUU, Frančiškanska ulica).

V kratkem uvodniku govori g. Matetič o potrebi svoje zbirke, ki naj bo samo člen v številu mnogih školskih pesmaric. Kot verem dokaz ljudskega petja o primorju naj pomaga obvarovati tamošnje petje pozabe, dokler si ne pridobi v domači glasbi tiste veljave, ki mu gre po njegovih značilnih posebnostih. Napevi — 128 po številu — so vsi dvo-glasni, kakor jih narod vobče poie in so razvrščeni od najlažjih do najtežjih stopnjema, kakor bi ustrezali nižji, srednji in višji stopnji osnovnih šol.

Kakšni so ti napevi in kakšnega šolskega ter izvenšolskega pomena so? Matetič jih je dolga leta nabiral pri živem vrelcu, iz ust samega naroda. Na podlagi zbirke istrsko-primorskih pesmi (tekstov) je zapisoval s tankim sluhom melodije, ki očituje vse v okviru malega števila taktov zelo prost, mnogoličen ritem, sloneč predvsem na besedilu. Medtem ko sta ritem in takt zelo pestra, se napevi melodično gibljejo dosledno v lestvici, ki je znana kot istrska in jo g. Matetič deli v alterirano in nealterirano ter jo kot frigijsko opredeljuje med stare cerkvene tonovske načine. Skrup-prosto povedano, nima ta lestvica nič skupnega niti z durom niti z molom, kar kaže tudi harmonska analiza na podlagi zabeleženega dvo-glasja. Začetek in konec na istem tonu (v prvi ali oktavi), vmes terce ali sekste od zmanjšane do velike, intervalni postop zmanjšane kvarte, melodijski razseg skale in obemen napeva do zmanjšane sekste, vse to so za preprosta ušes vajena zgolj durovih trizvokov in njih obratov težko preostavljive novosti. In vendar bi bil skrajni čas, da tudi pri nas mladina in starina razmahne svoj posluh preko slednjih, baje »prirojenih« zvokov in odpre tako svojo dušo in srce onim starejšim strunam, ki so prav gotovo nekoč tudi velikomu delu slovenskega naroda podobno brenkale, pa jih je čas skoro docela izbrisal. Tak napredek pa bo mogoč, če se strokovno učiteljstvo naših glasbenih zavodov ter srednjih in osnovnih šol seznanji s to pesmarico. Na narodni poeziji bogato besedilo, pa enotna, morda enolična, toda na svojstven način resna, otožna in pobožna melodika ne bo pri pouku zgorela svojega plemenitega smotra; vcepila bo mladini smisel za narodno pesem naših najbližjih bratov. Ob zmagovanju teh še tujih ji glasbenih izraznih sredstev ter ob vglabljanju v ta novi glasbeni izraz bo razširila njeno splošno glasbeno dojemanje.

G. Matetič je nekaterim narodnim besedilom, ki jim ni našel napeva, sam zložil glasbo. Da je le-ta težko ločljiva od pristne narodne, priča o točnem, globokem skladateljevem vživetju v narodno ustvarjanje. Zdi se mi, da se je g. Matetič le iz materialnih vzrokov odločil, da svoje čakavsko-primorske napeve izda v obliki pesmarice. Kajti v njej je moral radi lažje dostopnosti opustiti nekaj njemu dobro znanih, tenkočutnih intonacijskih posebnosti, zlasti v nižjem, spremljajočem glasu. Vendar je tudi v tej obliki nudil zadosten dokaz, kako v naši najbliži sosesčini še živi glasba, ki opravičuje borbo proti rastočim plehkostim v današnji slovenski poljudni glasbi.

Z naše strani hočemo še enkrat povdariti važnost te knjige predvsem za nas Primorce in želeli bi, da ne bi bilo nobeneza izmed nas, ki ne bi tega dela poznal.

POLITIČKE BILJEŠKE

SMRT MARŠALA ITALA BALBA

Dne 30. juna je italijansko vrhovno poveljstvo izdalo nasljedne izredne poročilo:

»Med nekim letalskim poletom pri Tobruku se je zrušilo v plamenu na tla letalo, ki ga je vodio guverner Libije maršal Italo Balbo. Maršal Italo Balbo je bil z vsemi člani posadke, ki so bili na letalu, takoj mrtev. Zastave italijanskeg oružja se klanjajo pred smrtnim ostanki v čast Italo Balbu, pristovoljcu v svetovni vojni, članu fašističnega kvadrantirata, junaku poletov nad Oceanom in guverneru Libije, ki je padel na polju časti.

Obenom z maršalom Balbom je bilo ubitih še 9 oseb, med njimi major pilot, kapetan, mehanik, radiotelegrafist i nekateri potniki, ki so potovali v službenih poslih v Tobruk, in sicer generalni konzul v Tripolisu Caretti, pehotni major Brunelli, topniški kapitan Quilici, ravnatelj ital. lista »Corriere Padano« in zrakoplovni poročnik Florio Cino, maršalov zet. Smrt znamenitega letalca, ki

je bil v Italiji zelo popularen, je napravila zelo globok in boleč vtis.

Neki su listovi objavili potankosti o smrti maršala Balba. Tako je beogradska »Politika« javila, da je tragičan konac maršala Balba predmet najživljega interesa talijanske javnosti. Ni danas se, veli »Politika«, ne može sa sigurnošću znati, kako je došlo do tragedije nad Tobrukom. Saznaje se samo toliko, da je Balbo sa svojom pratnjom pošao u Tobruk, da izvrši inspekciju. Njegov se aparat našao nad Tobrukom u trenutku, kad je 11 britanskih bombardera vršilo svoj redoviti napadaj. Aparat maršala Balba upustio se u borbu. Pro-matrači su zatim vidjeli, kako je talijanski avion zahvaćen plamenom neda-leko samo gada naglo pao. Ostali de-talji nisu poznati.

Rimski dopisnik »Neue Zürcher Zeitung« javlja da je Balbov aparat bio pogodjen s nekoliko hitaca iz strojnih pušaka.

NJEMAČKI PUBLICIST O BUDUĆNOSTI EVROPE

U njemačkom poslanstvu u Beogradu održao je prošlih dana njemački publicist Gieselher Wirsing, glavni urednik »Münchener Neueste Nachrichten« predavanje o budućnosti Evrope. Predavanju je prisustvovao veliki broj najistaknutijih ličnosti beogradskog političkog i društvenog života, na čelu s ministrom vanjskih poslova Cincar-Markovićem. Govoreći o budućoj evropskoj zajednici — u koju će se, po mišljenju predavača morati uklopiti i Francuska — on je između ostalim s obzirom na evropski jugoistok naglasio, da je Njemačka uvijek izjavljivala, da je njezina namjera, da se na jugoistoku Evrope sačuva mir i plodna ekonomska suradnja s

tim državama, a Duce je u svom govoru prilikom ulaska Italije u rat također prihvatio te principe. U evropskim narodima leži jedna ogromna snaga koja se uvijek preporadja i baš je Jugoslavija jedan primjer koliko neiskorišćene snage leži u zdravom seljačkom narodu. Cilj je te buduće evropske zajednice naroda da te snage razvija i tako stvori harmoničnu suradnju. Što se tiče Jugoslavije, predavač je naglasio da je Njemačka uvijek gledala na Jugoslaviju prijateljskim okom i osjećajem i da se svatko tko dodje u Njemačku može uvjeriti koliko simpatija Jugoslavija uživa tamo.

TALIJANSKO-FRANCUSKI ODNOSI NAKON PRIMIRJA

DNB javlja iz Rima: »Giornale d'Italia« piše o pokušajima stranih listova da govore o slozi Italije i Francuske. List ističe da Francuska od početka svoje nacionalne historije nije bila ništa manje neprijateljska prema Italiji nego što je bila i prema Njemačkoj. Francuska će prilikom novog uređenja Evrope dobiti mir, koji je zaslužila. Reha-

bilitacija u posljednjoj minuti je bespredmetna. Talijanski narod zaključuje list, nikada nije volio Francusku, koja je prema Italiji uvijek pokazivala samo neprijateljstvo i ofenzivni duh. Nije jasno, zašto bi baš sada talijanski narod trebao promijeniti svoje namjere i zašto bi trebao voliti Francusku

Smjernice novoga ministra prosvjete dra Korošca

Novi ministar prosvjete dr. Anton Korošec dao je nakon preuzimanja svog ressorta od bivšega ministra prosvjete Maksimovića, izjavu predstavnicima domaćega novinstva, u kojoj je iznio smjernice, kojima će se rukovoditi na svom novom položaju. Dr. Korošec je između ostalim rekao:

»Preuzimam ministarstvo prosvjete u ozbiljnim vremenima. Naša zemlja je, istina, pošteđena od ratnih strahota, ali do nje ipak dopiru valovi borbe, u kojoj se rješava sudbina svijeta. U igri su danas sve kulturne i moralne vrijednosti čovječanstva, pa čak i najviša dobra ljudska: vjera, porodica, otadžbina. Zato moramo biti spremni da odolimo svim eventualnostima, koje mogu nastupiti u vrtlogu događaja. Prosvjeta je temelj zdrave državne

politike. Prosvjetljen narod ide sigurnim putevima budućnosti. Moramo nastojati da našem narodu damo najbolju prosvjetu, koja će odgovarati sadašnjim prilikama u svijetu i uslovima i potrebama današnjeg društvenog poretka i napretka. Odrstajući spremnim pedagoškim metodama sve štetne utjecaje vidljivih i nevidljivih sila, treba da u prosvjeti dodju do izražaja samo pozitivne norme sadanjih kulturnih stremljenja.

Na omladini — rekao je dalje dr. Korošec — leži budućnost države i naroda. Sva naša težnja mora biti obraćena na njezin odgoj i uzgoj. Nacionalni odgoj i moralni uzgoj omladine, to su osnovne smjernice naše prosvjetne politike.

Ernest Radetić:

KAD JE ZORA PUCALA..

(Nastavak)

Dohvatiše prteni »tarač« koji je visio kraj kabla o čavlu, obrisaše se i požuriše k ognjištu, gdje im je majka već pripremila svakom posebice tanjur palente, da se ne bi jedući iz istog tanjura posvadili. Dogodilo se naime već jednom da su jedan drugoga boreći se o zadnji »črčak« slanine, vilicom uboli, pa je bilo grdne dernjave i kuknjave.

Brzo su svi pojeli. Uza sav prividni mir ipak je sve obuzimala neka uzrujanost.

I Jakova, koji je po stoti put vršljao po »bajliću« i Zvanu, koja je htjela da bude jaka i zadrži neki mir u ovom po njeno dijete odsudnom času, i Jovakina, koji je vozio maloga školana u velike škole, odakle bogzna kada i kakav će da se vrati, i ono dvoje druge braće, starijega Nina i mladjeg Milana, koji osjećahu da se nešto neobično zbiva, da ih ostavlja brat i odlazi nekud daleko odakle se neće tako skoro vratiti.

Zvana je teško gutala zalogaje. Bila je svijesna da se šaljući dijete u škole odvažila na velik korak.

Tri su godine minule što je izgubila muža i ostala udovica sa ova tri slabušna pileta Bog sam zna, kako će sve to završiti. Trošak je to, i mnogi su je na to upozoravali. Komad po komad morat će otkidati od kmeštine, dok ga iškola.

A ima li ona pravo na to? Smije li ona drugoj dvojici da otkida i oduzima, a sve za ovog jednog? Za koliko će zalogaja i ona i druga ova dvojica biti prikraćeni, da bi ovaj jedini mogao bolje živjeti?

A opet ne bi li počinila grijeh, kad mu ne bi priuštila da on bude sretan, da bude gospodin, da bude jednom od koristi i na čast i njoj i cijelom rodu i narodu.

Dugo se je borila s tim mislima, već joj nekoliko mjeseci ne da ta misao mira, mori je i danju i noću.

No sada je sve gotovo. Ne može se više natrag. Tu je Jovakin, koji čeka s vozicem i magarcima, tu je bajlić s odijelom, tu su joj u njezima šuštave desetače, koje je dugo spremala. Ne, ne može se više natrag.

Bog neka joj blagoslovi taj korak i nek sve podje sretno.

»Ručenje« je bilo završeno. Tečna palenta, dobro začinjena slaninom, ubrzo se svima odsklznula niz grlo. Zvana je još otišla u predsojble digla »lebartu«, mala jedva zamjetljiva vratašca na podu, i spustila se niz stepenice u kobnu da natoči barilu vina za na put.

Jovakin je uzeo pod ruku Jakovljeve kovčeg i odnio ga na kola, a Jakov za njim u stopu. Uskoro za njima evo i Zvane. U ruci joj barila i bisage. Preko ramena prebacila je vunenu »plaštenku«. Drugo dvoje djece šutke se došuljalo do vrata i gledalo u njih nekud začudjeno, kao da ne shvaćaju, što se to

Izjava pretsjednika vlade dopisnicima talijanskih listova

Naši listovi prenijeli su ovu vijest agencije Stefani:

Talijanski listovi objavljuju — veli Stefani — na istaknutim mjestima izjavu, koju je pretsjednik jugoslavenske vlade Dragiša Cvetković dao beogradskim predstavnicima talijanske štampe.

U svojoj izjavi pretsjednik jugoslavenske vlade naglasio je prije svega želju da se postojeći prijateljski odnosi između kraljevine Jugoslavije i kraljevine Italije što više ojačaju i prodube.

Poslije toga pretsjednik Cvetković istakao je da se pri riešavanju radničkih i drugih socijalnih pitanja talijanski korporativni sistem mora uzeti u obzir, pošto je on dao odlične rezultate. Pretsjednik Cvetković je dodao da će biti sretan ako uskoro bude mogao da u Jugoslaviji pozdravi predstavničke talijanskih radničkih organizacija, što bi imalo da bude u okviru jedne šire talijansko-jugoslavenske socijalne suradnje.

Prilikom svojeg posjeta Italiji, naglasio je Cvetković, on je imao prilike da se lično uvjeri o uspjehu velikih reformi na socijalnom polju, a naročito u pitanju radničkog zakonodavstva.

Pretsjednik jugoslavenske vlade naročito je naglasio da on u suradnji Jugoslavije sa njenim velikim susjedom Italijom vidi jedan od najjačih stupova sretno budućnosti naroda u ovome dijelu Evrope. Ta suradnja, prema mišljenju pretsjednika Cvetkovića, bit će od opće koristi i na polju socijalne politike.

Što se tiče položaja na Balkanskom poluostrvu, poslije zaposjedanja Besarabije, Cvetković je izjavio da je uvjeren da će mir na Balkanskom poluostrvu biti održan.

U pogledu jugoslavensko-madžarskih odnosa pretsjednik g. Cvetković je naglasio da su odnosi između Jugoslavije i Mađarske veoma dobri.

Na koncu pretsjednik jugoslavenske vlade je rekao:

»Eto, odnosi naši sa Bugarskom također su vrlo sračni. Ni u kojoj oblasti sa jugoslavenske strane ne postoji nikakav razlog ma za kakve nesuglasice, jer jugoslavenska vlada odlučno i postojano radi na tome da se sporovi među balkanskim narodima rješavaju putem mirnih sporazuma.«

Uspostava diplomatskih odnosa između Moskve i Jugoslavije

Unatrag nekoliko dana uspostavljenu su normalni diplomatski odnosi između Sovjetske Rusije i Jugoslavije. Prvi jugoslavenski poslanik, šef zemljoradničke stranke dr. Milan Gavrilović, već je stigao u Moskvu, zajedno s ostalim članovima poslanstva, a u Beogradu se očekuje dolazak prvog sovjetskog poslanika Plotnikova.

Uspostava diplomatskih odnosa između Jugoslavije i sovjetske Rusije dolazi kao posljedica nove nastale situacije u Evropi i sve veće uloge, koju sovjetska Unija poprima u evroskoj politici, napose pak u balkanskim odnosima. Ovaj važan politički događaj — zbliženje Jugoslavije i Rusije — izazvao je veliku pažnju u evropskoj političkoj javnosti, a u Jugoslaviji smatra se općenito kao faktor, koji doprinosi jačanju međunarodne pozicije Jugoslavije.

Osobne vijesti

VJENČANJE

Osiijek — Naš zemljak g. dr. Martin Klunić, sudac okružnog suda u Osiijeku vjenčao se je dne 4. srpnja t. g. sa gđicom Ankom Mecner, učiteljicom u Osiijeku. Srdačno čestitamo!

DR. FUČIĆ OTVORIO U ZAGREBU ORDINACIJU

Zagreb — Nas zemljak i pazinski djak liječnik dr. Franjo Fučić, koji je dugo godina živio u Poljskoj, a koji se nakon poljske katastrofe, u februaru mjesecu vratio u Jugoslaviju, nastanio se u Zagrebu, te je tu ovih dana otvorio i svoju ordinaciju na Kaptolu br. 17. I. — Ordinira od 9—11 i od 3—5 sati. (Tel. 67-50.)

PROMOCIJA

U Zagrebu je prošlih dana doktorirao na pravnom fakultetu Emil Jurković rodom iz Fuškulina, kod Poreča u Istri. Mladom istarskom doktoru naše čestitke.

NAŠI POKOJNIKI

Franc Batjel

Dne 29. juna t. l. je u Ljubljani umrl po daljšem bolehanju naš rojak Franc Batjel, vsem znani podjetni trgovac s kolesi ter lastnik zanega podjetja »Tribuna« na Karlovski cesti v Ljubljani, ki ni znano samo po vsej Sloveniji, temveč tudi v drugih delih Jugoslavije. Pokojnik je bil podjetnik v pravem pomenu besede, ker je s svojo vestransko podjetnostjo pridobil svoje veliko imetje ter bi za njega veljal z vso pravico ameriški izraz »selfmademan«.

Pred petimi leti je slavil 60. letnico svojega plodnega življenja ter je ob tej priliki izdal tudi knjigo svojega življenja, kjer je opisal svoje muke in težave pa tudi uspeh, ter način kako je prišel do svojega imetja. V tej knjigi vidimo da je bilo njegovo delovanje vedno usmerjeno k uspehu in da pokojnik ni nikoli poznal miru in počitka ter tudi ne nobenih predsodkov. Pri tem navaja v knjigi, koliko važnih dogodkov v življenju je začel ali končal baš v petek itd. V življenju je korakal naprej vedno z nado, čeprav so ga na tej poti srečevale tudi mnoge težave, ki bi marsikoga spravile v obup. Toda Batjel je bil trdnih živcev in ni obupal, ter je zaradi tega tudi v svojih namerah uspel.

Pokojnik se je rodil v Vipavi kot sin malega posestnika. Borba za vsakdanji kruh ga je povedla najprej v Egipt, kjer je začel z delom kot mehaničarski vajenec. Pozneje je odšel v Ameriko in se nato vrnil v Gorico, kjer je bil za časa svetovne vojne tudi poročevalec slovenskih listov.

Franc Batjel je bil član mnogih društev, kjer se je živahno udeleževal in to posebno v sportskih krogih, ter je mnogo storil za razvoj kolesarskega sporta. Bil je 10 let načelnik Združenja kovinarskih strok v Ljubljani, odbornik Krajevnege odbora združenih obrtnih organizacij, odbornik Obrtnega društva, ustanovnik in prvi predsednik SK Primorja ustanovnik in predsednik kolesarskega in motociklističnega društva Sava, predsednik Zveze kolesarskih društev, član Sokola, ustanovni član društva »Soče-Matica« v Ljubljani itd. — Pokojniku časten spomin, preostalim naše iskreno sožalje!

U FOND »ISTRE« BR. 27.

Eduard Panjek . . . . . din 54.—

ča od hiže, čuvajte je i ne puštajte nenoga unutra.

A i Jakov će se forši vratiti s namon. Moglo bi se zgoditi da i ne pasa na »žamah«. To gremo samo provati viditi.

I zaista u tom je času skoro poželjela da bi joj Jakov pao na prijammom ispitu i da bi se večeras ponovno vratio s njome kući.

Cesta je išla malo uzbrdo, pa su magarci vozili korakom.

Negdje kraj Bankovog puta sreli su Barba Ivu i Barba Juru, koji su se također optutili na onu stranu. Svaki sa svojim bisagama na ramenu, s čvorastim štapom u ruci, koracali su dugim koracima, dimeći svaki iz svoje glinene lulice.

— Faljen Bog, Zvana! A kamo greš, kamo?

— Vazda budi faljeno njegovo sveto ime! A u Pazin san se upravila.

— U Pazin? Ma ča za spravije? čudio se Jure.

— Ej, študente, gre u velike škole. A neka, neka, Bog neka ga blagoslovi — dometne Ive.

— Čujen da se lipo vadi i da je bija prvi u školi. Povidja je niki dan ma-ještar, je!

— Neka samo, neka! Neka bude samo bruman i naprid! Da nan bude na diku.

— Ja san mu jur rekla da će deventati biskup, našali se Jovakin.

— Uslišala te Majka Božja — ozbiljno će Barba Jure i zastane da ponovno pripali lulu, koja mu se u razgovoru ugasila.

(Nastavit će se)